

Прочетено от нас

Сн. Иван Петров
Худ. оформление: Таня Дечева, Николай Генов

„ЛИТЕРАТУРНА ИСТОРИЯ“: (БЕЗ)ГРАНИЧНОТО ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ

Рецензия на 1-ви брой на сп. „Литературна история“¹

Мария Русева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

На 28. ноември 2017 г. в Института за литература се състоя премиерата на ново хуманитарно издание – сп. „Литературна история“. То носи името и стъпва върху традициите, заложи от едно от най-авторитетните литературоведски издания в сферата на академичната периодика у нас, излизало в годините между 1977 и 1988 г. Поставянето на ново начало 30 години по-късно е израз на закономерностите на настоящето – списанието се заявява като стремеж да се отразят актуалните тенденции и водещите проблеми в съвременното литературознание и хуманитаристика.

Редакторската колегия на новото списание се състои от утвърдените имена на изследователите Елка Димитрова, Елка Трайкова, Миряна Янакиева и Пенка Ватова. В поместения предговор на 1-ви брой за 2018 г. редакторите хвърлят светлина върху целите, които си поставя изданието – сп. „Литературна история“ е „жест едновременно на уважение към традицията и на отгласване от нея“. То възприема нов, индивидуален облик спрямо своя предшественик, като акцентът е поставен върху разнородността и тематичната многопосочност на подбраните текстове. Замислено под формата на 4-месечно издание, сп. „Литературна история“ ще организира всеки свой брой около една централна тема, като ще предложи на своите читатели както публикации по съответната основна тема, така и статии върху докторски дисертации и рецензии на новоизлезли научни книги. Не на последно място, списанието си поставя амбициозната задача да препубликува забравени важни научни текстове от миналото, които по този начин биха получили шанс за нов живот.

¹ *Литературна история*, бр. 1, 2018, водещ броя Миряна Янакиева, Институт за литература – БАН, София: Изд. център Боян Пенев, 212 стр.

Първият брой на „Литературна история“ задава силно начало на изданието, като събира тринадесет текста, обединени под общото заглавие „(Без)граничното литературознание“. Водещ на броя е Миряна Янакиева. Това е специално издание, посветено на юбилеите на двама от големите учители на днешното поколение литературни изследователи – професор Никола Георгиев и професор Радосвет Коларов. Книгата включва статии на утвърдени учени, както и на млади филолози, които, събрани заедно, изграждат пъстро тематично многообразие, вдъхновено от творческото и научното присъствие на двамата юбиляри.

Заглавието на броя отправя към едно разбиране за литературознанието едновременно като гранично и безгранично – погледнато през опита и изследователските трудове на Никола Георгиев и Радосвет Коларов. От една страна, то е определено като гранично в смисъла на филологическата „вярност към литературата и литературознанието“ или наличието на „някаква професионална граница, вътре в която литературоведът разгръща своя изследователски труд и която е добре да може да се удържи“. От друга страна, литературознанието се дефинира и като безгранично в смисъла на техните литературоведски текстове, които отварят литературното поле към множество въпроси на културата, науката, обществото и морала.

Подхождайки към тази тема, първият брой на сп. „Литературна история“ има и своето второ силно начало. Книжката отдава чест на покойния професор Яни Милчаков, като публикува на първо място неговия последен текст, който той е подготвил в чест на годишнината на проф. Никола Георгиев. Текстът е прочетен от проф. Пламен Шуликов на Годишната конференция на Факултета по славянски филологии (2017). В него Яни Милчаков се съсредоточава върху толкова присъщата и отличителна аура на Никола Георгиев като учен и литературовед и върху значимостта на неговия глас в големите литературни дискусии от 60-те и 80-те години на XX век като израз на критичния ангажимент на един висок академичен интелект към процесите в българската литература и култура.

Следващите три статии на Владимир Игнатов, Калина Захова и Надежда Стоянова се заиграват с идеята на Никола Георгиев за насмешливо литературознание. Подбраната тема е актуална за самия професор, който споделя в интервю за брой 1-ви на сп. „Филологически форум“ от 2015 г.: „Минах и през така нареченото (от мене) тревожно литературознание, а сега се занимавам с така нареченото (от кого ли?) насмешливо литературознание.“ Трите текста, събрани в едноименната рубрика

„Насмешливо литературознание“, се обединяват по своя ентузиазъм да се потърси гледната точка на насмешливия литературовед в различни посоки в българската литература. Статията на д-р Владимир Игнатов поставя акцента върху комичния образ на българския възрожденски учител, носител на закостенели стереотипи и заслужено осмян от своите ученици – основен персонаж в комедията „Чорбаджията“ (1864) на Добри Войников. Текстът на д-р Калина Захова се вглежда в някои емблематични литературноисторически сюжети с животни от произведения на български автори, в които човекът се оказва най-смешното животно. В статията „Кубистичните тигри“ на Гео Милев“ д-р Надежда Стоянова се спира върху две любопитни литературни пародии в сп. „Българан“, които целят да осмеят манифестния текст „Небето“ на Гео Милев (наричан още от българановците с ироничното Гео Мео).

Последващите текстове от броя намират своите отправни точки в научните интереси и на двамата учители. В своята статия „Граници на диалога. Последното Ботево стихотворение“ д-р Сирма Данова тръгва от анализа на „Обесването на Васил Левски“ на Радосвет Коларов от книгата „Повторение и сътворение“ и прави опит да реконструира продуктивния диалог между Никола Георгиев и Радосвет Коларов на тема Ботев. На свой ред, статията на проф. Дечка Чавдарова хвърля светлина върху друг межкултурен диалог през творчеството и представите за родното и Европа на Алеко Константинов и на руския писател Николай Лейкин. Текстът на проф. Цветан Раковски разглежда стихосбирката „Безсъници“ и по-специално мястото на „Песен на песента ми“ в общата композиция, като бива защитена тезата, че поемата не е начало на българския символизъм – тя е само гениален текст ключ, който инвентаризира инструментите и образите на Яворовата поетика. Текстът на проф. Пламен Шуликов „Ценностната норма за репортажна откровеност (candid)...“ се съсредоточава върху критериите за художествена ценност, които фотографията развива у нас в края на XIX и началото на XX век и които намират отражение в художествената литература от периода.

По-различен поглед представя статията на д-р Регина Койчева, която прави опит да отнесе изложените анализационни принципи на Никола Георгиев в „Анализ на лирическата творба“ и на Радосвет Коларов в „Звук и смисъл“ към старобългарската песенна поезия и химнография в анализационната работа на палеослависта. Отново „Звук и смисъл“ на Радосвет Коларов и книгата „Българската народна песен“ на Никола Георгиев вдъхновяват статията на д-р Красимир Христатиев „Святост и грация, сериозност и игра в метафоничното поле“, в която авторът си поставя за цел да

потърси връзките и въздействията, които Шпитцер и Сосюр оказват върху постановките на двамата български теоретици.

Текстът на доц. д-р Миряна Янакиева „Литературата, теорията и постчовешкото“ се заиграва със заглавието на известната статия на Радосвет Коларов „Игри, геймове и пост-теорията“. В нея авторката се спира върху водещи проблеми на днешното общество за постхуманизма и фигурата на постчовека, които обвързва с тезите на Радосвет Коларов и Никола Георгиев от статиите „Паметта срещу машините“ и „Литературознание и морал“.

Първият брой на сп. „Литературна история“ запознава и с два текста, които са част от докторски дисертации по литературна теория. Статията на Георги Илиев „Раждането на субекта сред сирени, циклопи и жертвоприношения“ проследява конституирането на модерния субект в книгата на Адорно и Хоркхаймер „Диалектика на Просвещението“, като наблюденията са част от дисертационния труд на Георги Илиев на тема „Отношението между епистемология и етика в литературната теория след Франкфуртската школа“. Втората поместена статия е на Александър Феодоров и е именувана „Играта на познание“. Тя се позовава на философията на Чарлс Пърс и разглежда литературата като форма на познание, като текстът е част от по-мощното дисертационно изследване „Прагматизъм и литература. Навик, норма, метафора“.

Може да се обобщи, че събраните статии в първата книжка на сп. „Литературна история“ впечатляват както с разноликия тематичен обхват, така и с вдъхновеността от и отдадеността на научните достижения на двамата български професори. Настоящият първи брой се явява и авторитетен залог за бъдещите броеве, които ще бъдат очаквани и четени с голям интерес в литературоведските среди.